

RUTE

Hawě unāmati hātxaki

Na miyui hawērua shanē ibuhaira pepa Davi shenipabu aībukiriki. Yununika kushipabutiā Belém anu ana unanuma hiweaibū aību betsa Rute Israelī enabumabia Israelī enabu hunī aīwaniwē taea Deusū danāma Rute Jesus Cristō shenipabu irianiki.

Na miyui tanakubaikī Davi shanē ibuhairaitiā atimas kenenibukiaki, ha ano 1000tiā Cristo huriamatianā.

Israelī enabu huni betsa Elimeleque hawenabube Moabe mai pakea betsa anu hiwei kanikiaki, na hātxarā

1 ¹⁻²Israelī enabu unāti wanikabū hatu merabewakubainaibū habiatiāri ana ui ikamawē taea hatū bai yunu beneama eskarabeswē taea Israel mai pakea hirabi anu dasibi bunihairabaunaibū Judá enabu huni betsa hawē kena Elimeleque mae Belém anu hiwebia buniwē taea Hene Jordão pukebaikī hawē aī Noemi inū hawē huni bake dabe Malom inū Quiliom hatu shetukunamakī hatu hiwemayunū ika Moabe maiwā pakea betsa anu bui hikimabu Belém anua buimabu hatube hiweabuwē taeshū: “Efrata nawabuki”, iwanā, hatu kenakubainibukiaki.

³Hari kaima hawē bene Elimeleque mawakī Noemi inū hawē huni bake dabe hatu shunuīma hiweyuabū ⁴hanua hawē huni bake dabe ewatā habiaria Moabe aību dabe bimabu hatū kenarā, Orfa inū Rute inikiaki. Hanua hatu haska waimabu ma 10 ano kaya ⁵habiatiāri Noemi huni bake dabe Malom inū Quiliom mawashinabū Noemi beneuma inū bakeuma inū babauma nuitapai hawē babawā dabebe besti hiweyuabū

Noemi Rutebe Belém anu txītunikiaki, na hātxarā

⁶hawē mae Belém anu Senhor Deusū yunu ma hatu ana pawashunima Moabe anushū Noemi bana nīkatā ⁷hawē mae Belém Judá mai pakea anu ana txītuī huaya hawē babawā dabetū txibaī hatū mae anua kaībaini bui ⁸habetā bai tanabainaibu Noemi niti itā hawē babawā dabe yuikī:

—Ebe kama txítübaini matũ ewã hiwe anu hiwei burikãwê. Ea inũ ã huni bake dabe mã nuku duawaima keska wariakĩ hau Senhor Deusũ matu duawariakubaïshanũwê. ⁹ Senhor Deusũ matu merabewaya huni pepa benewatã mã unanuma habe hiwetiruki— hatu watã nitxĩkĩ hatu tãtsu arabebia ha dabe kashai taekĩ ¹⁰ Noemi yuikĩ:

—Haskamaki. Mĩ mae anu mibe nũ kaii— akabu ¹¹ nĩkamas Noemi hatu nemahairakĩ:

—Mã ã bake keskabũ, haskamaki. Txítũribaĩkãwê. Haskai mã ebe huai? Ana ã bake bitirimaki, habu mã benewatirurã. ¹² Matũ ewã hiwetã txítübaini burikãwê. Ë ma yushabuwê taea ã ana beneyatirumaki. Hakia mã haska shinãkĩ manatirurã, na habiatĩa tsuãra ea bitã barikis ea txuta huni bake ã matu bishütirurã, ã haskayarã, mã manakeanaii. ¹³ Ha dabe ewaibũ hatu bene wakatsi mã manatirumê? Mã beneumas hiweshũ mã manakubaïtirumê? Haskamahairaki, ã bake keskabũ, Senhor Deusũ ea nuitapawakĩ ea bika tenemaikiki. Haska enas ã tenepanã matu dikabi mã nuitapai uĩ ã bika tenekatsi ikamaki— hatu wa

¹⁴ habu ana hawê nui kashakubaini nesetã atimas Orfã shinã betsawatã henebaĩkatsi Noemi tãtsu abaini kaya hakia Rute ha kama bashikutã habe kaya ¹⁵ Noemi ana Rute yuikĩ:

—Uiwê. Mĩ dai ã babawã betsa hawenabu anu inũ hawê mekenika yushibubu anu ma txítũkainikiki. Miari habe karitãwê— aka

¹⁶ nĩkamas Rute kemakĩ yuikĩ:

—Mia dapashkakĩ ã mia henebaïtanũ ana ea yunuyamawe. Mĩ hanu kai anu ã mibe kaii. Hanu mĩ hiweai anu ã mibe hiwerialhanaii. Minabu enaburi ishanikiki. Mĩ mekenika Deusrã, ã Deus iriashanikiki. ¹⁷ Mĩ mawai anuari eari ã mawarialhanaii. Hanu mia maiwaibu anu habianuri ea maiwatirubuki. Nũ mawai anu besti nũ pashkatiruki. Hakia ha ã mia yubashu ã akamakê ea itxakahairawakĩ hau Senhor Deusũ ea kupishanũwê— atã

¹⁸ haska Rute shinã pewashu Noemi unãtã hau habe kanũ ana hawa yuiama habe kai ¹⁹ haska wabaini habetã bai tanakubaini atimas hawê mae Belém anu kematã hikikaini kaya tsuãra uĩtã kakabaunaibũ aĩbuaibũ yuikĩ:

—Harã, habiamê, Noeminã?— ikeakeaibũ

²⁰ hatũ hãtxa nĩkatã Noemi hatu yuikĩ:

—Ana ea Noemi wãkĩ kenama ea kenakinã, “Mara” ea wakãwê, “Muka Aĩbu” wakinã, Deus kushipahaira dasibi binuatũ muka keskawê ea bika tenemakĩ mata waimakirã. ²¹ Nenua beneya inũ bake dabeya ã kaĩkainiki. Natiã nenu ana huirã, haska Senhor Deusũ betxipaikĩ ea akima beneuma inũ bakeumari ã txítũkiranaii. Haska wakĩ Senhor Deus kushipahaira dasibi binuatũ ea nuitapawakĩ yumãwãkĩ ea kupiniwê taeshũ mã ea ana “Noemi Batapa” wakĩ kenatirubumaki— hatu wa

²²haskakūkiranani hawē babawā Moabe nawa Rutebe Moabe anua txītūkiranirā, hanu hatū shekiwā betsa cevada tsekakī taewaibutiā hawē mae Belém anu Noemi hikitushi haskanikiaki.

**Boaz bai anushū shekiwā meshtekī niri akaibu
Rute mitukī binikiaki, na hātcharā**

2 ¹Noemi bene Elimeleque enabu betsa hawē kena Boazrā, bai inū pei itxapa hayawē taeshū dasibubū hawē hātxa nīkakubainaibū

²shaba betsiā Rute Noemi yukakī yuikī:

—Shekiwā cevada tsuāra hawē bai anushū tsekaibu ewē nuikī ea nemabuma hatu itxū kakūkaikī cevada meshkā tsekakī niri akī txaka waibu ē mitutanū mī ea nitxītirumē?— aka Noemi kemakī yuikī:

—Mī ē bake keskaki. Uīra kashū benatāwē— aka

³Rute kai hawa unāmabia hawē benē epa Elimeleque enabu betsa Boaz bai anu hikishū hawa yuiabuma meshtekubainaibu hatu itxū kakūkaikī cevada meshkā niri ikai henekubainaibu tupikī Rute itxawakubainaya

⁴habiatīari Belém anua Boaz hui hawē bai anu hikitā hawē beya txibākī tsekaibu hātxa duapawē Deuskiri hatu hātxa wakī:

—Senhor Deusū hau matu merabewanūwē— hatu wa habūri kemakī yuikī:

—Senhor Deusū duawakī hau mia pepawarianūwē— akabu

⁵shekiwā cevada meshkā itxawai Rute hatu itxū kai uītushikī hatū hatu tsekamai dayaru shanē ibu Boazī yukakī:

—Ha aību txipashrā, tsuā bake hua ikimēkaī?— aka

⁶dayaru shanē ibu kemakī yuikī:

—Moabe anua Noemi txītūkiranaya ha Moabe nawa aību txipash habe hushiā ikikiki. ⁷“Tsekaibu itxū cevada meshkā niri ikai tupikī itxawakubaīpa?” ikī ea yukashuki. Penama tupikī taewa huīrukūwāmas eskarabes na hatiā huīrukū pishtatā ana dayakirani ikikiki— aka

⁸Rute anu kashū Boazī yuikī:

—Txipashā, ea nīkawe. Shekiwā cevada meshkā tupikī itxawai huni betsa bai anu kayamashāwē. Shaba tibi ē dayaru aībuaiibu dayaibu anua besti bibirā bibirāwē. ⁹Hanushū hanirashū ē dayarubū tsekaibu uīkī hatu itxū shekiwā cevada meshkā niri akī txaka waibu tupikī itxawakubaīshāwē. Hau tsuā mia itxakawayamanū ē dayaru hunibu ē ma yunushuki. Mī ūpash manuai ha shumuki ūpash beshū akaibu hatubetā ariakubaīwē— aka

¹⁰nīkai Rute dāti iki maiki beti itā yuikī:

—Ē minabumabiakē haskai ewē nuikī mī ea merabewakatsi ikai?— aka

¹¹Boazī kemakī yuikī:

—Mī bene mawaimakē mī yaya mī duahairawakubainaya ē nīkashina ē unaiī. Nū nawa betsa mī nuku unāriama nukube hiwenū ika mī mai pakea

inũ mĩ ibubu mĩ henebirāshina ẽ unāriaii. ¹²Hau Deusũ mia manakunũwẽ. Enabu mĩ duawakubiranimawẽ taeshũ Israelĩ enabu mekenika Senhor Deusũ hātxa mĩ txibākatsi ikairã, hau mia pepawakubaĩriashanũwẽ— aka

¹³Rutẽ kemakĩ yuikĩ:

—Mĩ ea haska hātxa wakĩ mĩ ea benimawaii, haska mĩ ea hātxa pewairã, ẽ mĩ dayarumabiakenã— aka

¹⁴ka ibaikĩ ma bari mananābi piaibutiã Boazĩ Rute kenakĩ yuikĩ:

—Nenu huwe. Misi bishũ yutxi bũkashki pukutã piwe— aka tsekaibube Rute tsaua shekiwã tsuiabu Boazĩ Rute inã pikĩ yaniwatã hawẽ teshe arutã ¹⁵shekiwã cevada meshkã niri akĩ txaka waibu ana itxawai Rute benikaikẽ hawẽ dayarubu Boazĩ yunukĩ:

—Mã tsekashũ mãtxĩbainai dapi hawẽ meshkã niri ikai hau tupikĩ itxawakubainũ nemayamakãwẽ. ¹⁶Ha dikabi hau itxapawanũ tsekashũ mãtxĩkĩ hune meshkã eskarabe niri ashũkubaikãwẽ. Tsuã itxakawayamariakãwẽ— hatu wa

¹⁷Boazĩ bai anu kashũ meshkã niri ika tupikĩ itxawakubaikĩ ma bari hikikainaya henetã hati itxawashu kusha kusha akĩ hawẽ heshe itxawatã tanakĩ 20 quilo binua shekiwã cevada ¹⁸peubaini hawẽ mae anu txĩtũkirani hawẽ yayã hiwe anu hikishũ uĩmatã hanushũ bari mananābi pikĩ teshewabirana hawẽ kapākã anua bishũ Noemi inã

¹⁹Noemĩ yukakĩ:

—Hani mĩ dayashumẽ, ikisrã? Hania shekiwã cevada itxapahaira mĩ bishumẽ? Tsuãra mia merabewashu Deusũ hau pepawakubainũwẽ— aka hanu ka dayashu hawẽ yaya Rute yuikĩ:

—Ha bai anu kashũ shekiwã cevada meshkã tupikĩ ẽ itxawatãshurã, hawẽ iburã, Boazki— aka

²⁰benimakĩ Noemĩ kemakĩ yuikĩ:

—Nukunabu mawariabuma merabewani inũ nũ hiweryayuabu Senhor Deus pepatũ nuku merabewamiswẽ taeshũ ẽ kēhairawaii. Boazrã, ẽ benẽ enabi kayabiki, merabewakĩ hau nuku mekenũwẽ, nukũ beya txibākinã— aka

²¹hanushũ Rute ana banabimakĩ:

—Ha dikabi shekiwã tseka keyuriabuma hawẽ dayaru aĩbuaibube dayakũkaikĩ ẽ hatubetã tseka keyushanũ ea yuishuki— aka

²²Noemĩ hawẽ babawã Rute kemakĩ yuikĩ:

—Peki. Mĩ ẽ bake keskawẽ taea hau mia itxakawayamashanũbũ huni betsã bai anu dayai kayamashãwẽ. Boazĩ dayaru aĩbuaibube besti kakĩ shekiwã cevada meshkã tupikĩ itxawakubaishãwẽ— aka

²³hawẽ yayabe hiweyushũ Boazĩ dayaru aĩbuaibube dayakũkaini ma shekiwã cevada tsekakĩ keyutã ha katxu shekiwã trigo tsekariaibu shekiwã trigo meshkã niri ika henebainaibu tupikĩ itxawariakubaini ma tsekakĩ keyuabũ Boazĩ bai anu Rute ana kamakẽ

Boazī hawē duapa hatu uīmanikiaki, na hātẓarā

3 ¹hanua shaba betsatiā Noemī hawē babawā Rute yuikī:
 —Mī ē bake keskawē taeshū benimai unanuma hiwei mī pepakūkaīshanū ē mia huni pepa benashunaii, mī benewashanunā.
²Eska shinākī ē mia yuiāi ea nīkawe. Boazrā, hawē dayaru aībuaibube mī dayashina anu na habia meshu merā hawē dayaru hunibubētā hawē bai anu kashū shekiwā cevada mātẓīshinabu niwewē katai bukanikiki.
³Mī eska kaītanū mia yuinū ea nīkawe. Nashitā mī batxi pe sawetā sheni ininipawē itā hanu dayaibu anu katāwē. Hakia hau Boazī mia uīyamanū hawē daya keyutā pikī nushukī keyuriamakē betximayuama huneyutāwē. ⁴Hanua hani Boaz ushaimēkaī, uīhairatāwē. Shekiwā cevada heshe mātẓīshū tsuā hune meshu merā yumetsutiruma dasibi haki ushai keyubaunabū mia tashnikaini Boaz anu kashū hawē dakukuti hawē tae huyabukua bepētā hawē tae hawa metsamama dakashāwē. Mī haska daka mia betxitā mī haskashanū hatū mia yuishanikiki. Dateyamashāwē— aka

⁵Rutē kemakī yuikī:

—Dasibi mī ea haska yuishu keska ē iki kaii— aka

⁶haska hawē yayā yunushu keskai hawē yura hawēruatā bai anu kai hikitā huneshū uīāyā ⁷Boazī pikī nushukī keyutā benimakaī ushanū ika kashū shekiwā cevada mātẓī pewatā haki daka ma ushakē txipu dasibi ushai keyuaibū hawa hatu banawama hune Boaz anu Rute ka hawē tae huyabukuakiri bepētā hawē taekiri dakatā hawa metsamama dakakē ⁸yamenapū Boaz bestēkauā dabekekauākī hawē tae tashkuākiri aību betsa daka mei teku itā ⁹Boazī yukakī:

—Mī tsua huamē?— aka Rutē kemakī:

—Ē mī dayaru Ruteki. Miarā, mī enabi kayabiwē taeshū matū beya keska wakī mī ea tsumatirumē, ea aīwākinā?— aka

¹⁰Boazī kemakī yuikī:

—Senhor Deusū hau mia duawakī pepawashanūwē. Mī bene ma mawabiaimakē mī benē ewa heneama mī aību pepahairaki. Dasibibū mia uīkanikiki. Mabuya kasmai, mabuuma nukunabu huni betsa hawērua pepari ea keskama berunā duakabi bene wakatsi mī hatu benama hakia mī ea anu besti hushuki. ¹¹Mī aību pepahairakī hatu uīmaya dasibi ē mae anu hiweabū unaībuwē taea hawa dateyamawe. Haskawē taeshū mī ea haska yukai keska ē mia atiruki. ¹²Txanima ē minabuki. Hakia minabu kayabi betsā ea binua mī bene kayabi hayariki. ¹³⁻¹⁴Ikis na habia meshu merā habianu iyuwe. Meshukiri ha huni mī benē enabi ea binuatū nukū beya keska txibākī mia mekekatsis iki hau mia ashūshanūwē. Hakia mia akamakē Senhor Deusū ea nīkaya ē mia yubaii. Habianu ushayuwe, penariama katāshunā, hau aību nenu mī hushu hau tsuā

unāyamanūbunā— aka haska yuia ha meshu merã Boazĩ tae dapi Rute ushashini penai shabakiranaya bestētã

¹⁵Boazĩ yuikĩ:

—Mĩ hawē yabukua ushashinai pekatã ha tari pūtekĩ pūkīwāshū tsumawe— aka Rutē tsumakē Boazĩ 40 quilo binua shekiwã cevada deushūkĩ matawashūtã merabewakĩ iama Rutē iabaini hawē mae anu kai

¹⁶hawē hiwetã hikiaya hawē yaya Noemi yukakĩ:

—Yayaã, mia haska wa mĩ nĩkatanai?— aka

haska dasibi Boazĩ yuikĩ ashu Rutē Noemi banabimakĩ:

¹⁷—“Hawa buama mĩ yaya anu mĩ katirumaki”, iwanã, na shekiwã cevada dasibi ea inã ã beshuki— aka ¹⁸benimakĩ Noemi yuikĩ:

—Ë bake keskatũ, haska Boazĩ mia akai manayuwe. Haska mia yubashu shinãkĩ Boaz na habiatĩã huĩrukūtiruma pewakĩ keyuikiki— aka

Boazĩ Rute binikiaki, na hãtxarã

4 ¹haskashini txĩpu Boaz Belém kenekĩ kebēbaunibu anu hawē hikiti shui dapi hanu hunibu itxamisbu anu hikitã tsaua ha hunikiri Rute Boazĩ yuishinai Rutē benē enabi kayabi hikikiranai Boazĩ betxitã kenakĩ:

—Haibũ, huyuwe. Ë mibe hãtxa hayaki. Nenu tsauyunuwe— aka hui habe tsauaya ²hanushũ hawaira hau habũ tsaushũ nĩkai benũbũ 10 anibu unanepabu Boazĩ hatu kena bea hatube tsaushũ nĩkaibũ ³Boazĩ hawenabu kayabi kenashu yuikĩ:

—Eskawē taeshũ ã mia akairã, mĩ unaiĩ, nukunabi kayabi Noemi Moabe anua txĩtũkirãshinarã. Hawē bene Elimeleque bai Noemĩ hawenabu inãkatsi ikikiki, hawē pei bikatsirã. ⁴Haskaramēkainã? mĩ nĩkaya ã mia yuiairã. Mĩ betxipairã, mĩ bitiruki. Na mapubaunabu inũ anibu unanepabu nukube tsaushũ nĩkakĩ uiaibũ documento watã biwe. Ea ã Elimelequē enabi kayabibiarã, ea binui mĩ hawenabu kayabihairawē taeshũ miã dukũ ha bai mĩ bitiruki. Mĩ biama ea yuiwe. Hakia mia katxurã, ã eaki. Ë eã bitiruki— aka

—Peki. Haskakenã, eã ã biaiĩ— aka

⁵Boazĩ shabakabi banabimakĩ yuikĩ:

—Na haskarã, tapĩkĩ shinãwē, ikisrã. Noemĩ bai mĩ biairã, Elimelequē bake Malom ma mawaimakē mĩ huni bake washuã kaiã ewatã ha bai hawena ishanaiwē taeshũ ha baiyabi Moabe nawa Rute mĩ bishūriatiruki, aĩwãkinã— aka

⁶haska wa nĩkatã kemakĩ yuikĩ:

—Haska mĩ ea yuiayarã, ã bitirumaki. Ë epa mawakĩ hawena ea heneshũbaishanai ã benukĩ itimaska wakatsis ikamaki. Hawara ã itirubia ã mia heneshunai miã Elimelequē bake Malomnē bai inũ hawē aĩ miã bishãwē, aĩwãkinã— aka

⁷ma haskakubiranabu hatũ beya txibãkĩ haska hawenabu kayabitũ danãkĩ hatu yunuaya betsã ashūturu hawē mabu kasmai hawē mae

kasmai hawē bai peiwē inākatsi ikī hatū bitxi tae uke betsa pekashū huni betsa ma biātiru ināpaunibukiaki, dasibibū uiaībū ha shināmati wakinā. Haska beya hayawē taeshū ⁸hatū ha bai danākī hawē bitxi tae uke betsa pekashū Boaz inākī yuikī:

—Ha bai aībuyabis miā bishāwē— aka ⁹mapubaunabu inū anibu unanepabu Boazī hatu yuikī:

—Nīkakī ikis mā uiāyā Elimeleque inū hawē huni bake dabe Quiliom inū Malom habū mae inū habū bai keyu dasibis Noemī ea inaī ē biaii, peiwenā. ¹⁰Ha dikabi nīkakī mā uīriaya habū bai hawē bene Malom isāmā kena hau benuyamanū ha huni bake washūkatsi Moabe nawa aību Rute ē biaii. Ē haska washuna nuku anua Malomnē kena tere itirumaki, hawenabu hakimatirubumarā. Haska ē hātxa dasibi ē matu yuishu nīkatā tsuabura mā hatu yuitirubuki— hatu wa

¹¹mapubaunabu inū anibu unanepabū kemakī Boaz yuikī:

—Haa. Nū nīkashuki. Israelī enabu shuku betsa betsapabu pai taekī nukū shenipabu Israelī aī dabe Raquel inū Léiā huni bake itxapa bikubainibu keska wakī ha aību mī hiwe anu mī bishanairā, Senhor Deusū hau duawakī pepa wakubaīshanūwē, bake itxapa bimakinā. Ha inū, nukū mae Efrata Belém anu huni pepa hiweshū hatu uīmakubaīshāwē, hau dasibibū mikiri pe shinākubainūbunā. ¹²Nukū shenipabu Judá inū Tamarī huni bake Perezī bake mirima bawani keska wakī ha aībuki Senhor Deusū hau mia bake itxapa inākī niri amariakubaīshanūwē— akabu

¹³hatu haska wabaini kashū Boazī Rute aīwaīmashū habe hiweshū mekubainaya Senhor Deusū merabewakī bake bimaima Rute huni bake kaīshunikiaki.

¹⁴Haskai aībuaibū nīkatā Noemi yuikī:

—Natiā ha bakeishta ewatā hau hatū mia mekeshanū Senhor Deusū mia baba ināshuwē taeshū Senhor Deusū kēwanākāwē. Mī baba ewaya hawē kena Israelī enabu dasibibū unākī hau pawabaūshanūbūwē, kēwākinā. ¹⁵Mī yushabuai ha bake yumekī mia hatū metsūshū mia benimawakubaīshanikiki. Mī babawanē mia betxipaihairakī mia babayawakī 7 huni bake haya keskai binuikiki— akī haska yuikī Noemi shinā txākāwābu

¹⁶hawē baba sharatameshū yumewakī hawē babawā Rute merabewakubainaya ¹⁷aību ha dapi hiwebaunabū uīkī yuikī:

—Uīwē. Noeminā, ma ana bakeyaki— akubainaibū, atimas hawē kena kenashūkī: “Obedeki”, anibukiaki. Obede ewatā bakewa hawē bake betsa Jessé inikiaki. Ha Jessé ewatā bakewa hawē bake betsa nukū shanē ibuhaira Davi inikiaki.

Shanē ibu Davi shenipabu eska tananibukiaki, na hātstarā

¹⁸Judá huni bake Perezī enaburā, eska tanakubainibukiaki.

Perezĩ huni bake betsarã, Esrom inikiaki.

19 Esromnẽ huni bake betsarã, Arão inikiaki.

Arãonẽ huni bake betsarã, Aminadabe inikiaki.

20 Aminadabẽ huni bake betsarã, Naassom inikiaki.

Naassomnẽ huni bake betsarã, Salmom inikiaki.

21 Salmomnẽ huni bake betsarã, Boaz inikiaki.

Boazĩ huni bake betsarã, Obede inikiaki.

22 Obedẽ huni bake betsarã, Jessé inikiaki.

Jessé huni bake betsarã, Davi inikiaki.